

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долишнього НАН України»
д.е.н., проф. Кравців В.С.

АНОТОВАНИЙ ЗВІТ

про виконану роботу у 2020 році в рамках реалізації проєкту
із виконання наукових досліджень і розробок

Фінансові детермінанти забезпечення економічного зростання регіонів і територіальних
громад на засадах поведінкової економіки

Назва конкурсу: «Підтримка досліджень провідних та молодих учених»

Реєстраційний номер Проєкту: 2020.02/0215

Підстава для реалізації Проєкту з виконання наукових досліджень і розробок (реєстраційний номер та назва проєкту) 2020.02/0215, «Фінансові детермінанти забезпечення економічного зростання регіонів і територіальних громад на засадах поведінкової економіки».

Рішення наукової ради Національного фонду досліджень України щодо визначення переможця конкурсу «Підтримка досліджень провідних та молодих учених» протокол від «16-17» «вересня» 2020 року № 21.

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОЄКТ

Тривалість виконання Проєкту
Початок – 21 жовтня 2020 року;
Закінчення – грудень 2022 року.

Загальна вартість Проєкту, грн. 3363328 грн. (Три мільйони триста шістьдесят три тисячі триста двадцять вісім грн.).

Вартість Проєкту по роках, грн.:

1-й рік 470904 грн (чотириста сімдесят тисяч дев'ятсот чотири грн)

2-й рік 1432712 грн (один мільйон чотириста тридцять дві тисячі сімсот дванадцять грн)

3-й рік 1459712 грн (один мільйон чотириста п'ятдесят дев'ять тисяч сімсот дванадцять грн)

2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКОНАВЦІВ ПРОЄКТУ

до виконання Проєкту буде залучено 7 виконавців, з них:

доктори наук 3;

кандидати наук 3;

аспірант 1.

3. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГРАНТООТРИМУВАЧА ТА ОРГАНІЗАЦІЮ(Ї) СУБВИКОНАВЦЯ(ІВ) ПРОЄКТУ немає

4. ОПИС ПРОЄКТУ

4.1. Мета Проєкту (до 200 знаків): обґрунтування теоретико-методологічного концепту дослідження фінансових детермінантів, розроблення інструментарію прийняття фінансових рішень в умовах невизначеності, сценаріїв відновлення економічного зростання регіонів і територіальних громад, напрацювання практичних рекомендацій щодо актуалізації фінансових детермінантів забезпечення їх фінансової стабільності з рахуванням поведінкових ефектів.

4.2. Основні завдання Проєкту (до 400 знаків):

- поглибити теоретичні засади фінансових детермінант та обґрунтувати їх значимість для економічного зростання регіонів і територіальних громад; детермінувати чинники в теоріях економічного зростання;
- розвинути теоретико-методологічні основи поведінкової економіки як новітньої моделі ірраціональної поведінки суб'єктів фінансово-економічних відносин; з'ясувати психологічні закономірності, що притаманні процесу прийняття рішень - регіональний/локальний рівень.

4.3. Детальний зміст Проєкту:

- Сучасний стан проблеми (до 400 знаків): На початку 2020 року регіональні та локальні економічні системи зазнали якісних змін, обумовлених наслідками пандемії. Для України, як і багатьох інших країн, загальносвітова невизначеність в термінах подолання пандемії та масштабах її впливу на економічні процеси, спровокували негативні фінансові ефекти. Обмежувальні заходи, що трансформувалися в зниження економічної активності, миттєво перейшли в площину негативних тенденцій. Невизначеність в можливих сценаріях відновлення національної економіки унеможливила формування надійної фінансової основи сталого поступу регіонів та територіальних громад. Тому актуалізуються питання комплексного дослідження значимості фінансових детермінант та оцінювання їх впливу на зростання економіки регіонів та територіальних громад на засадах поведінкової економіки, позаяк вона дає змогу окрім об'єктивних факторів врахувати ірраціональну поведінку учасників фінансово-економічних процесів в умовах невизначеності та ризику.

- Новизна Проєкту (до 400 знаків): Розроблено теоретико-методологічний підхід до дослідження фінансових детермінант економічного зростання регіонів та територіальних громад в умовах невизначеності, який містить п'ять послідовних етапів реалізації, базується на позиції діалектичної єдності поведінкової економіки та філософії фінансових відносин, передбачає використання загально наукових та спеціальних методів дослідження, системного, синергетичного, інституційного та поведінкового підходів, визначення критеріїв і пріоритетів економічного зростання, що дасть змогу сформуванню наукової бази для подальших досліджень, запропонувати сценарії відновлення економіки досліджуваних територій, обґрунтувати їх пріоритети розвитку та розробити практичні рекомендації державної підтримки (стимулювання) в умовах невизначеності з урахуванням поведінкових ефектів.

- Методологія дослідження (до 400 знаків): для уточнення категоріально-понятійного апарату дослідження фінансових детермінантів та поглиблення теоретичних засад поведінкової економіки задіяно методи логічного узагальнення, аналізу, синтезу, наукової абстракції. Дослідження заявленої проблематики опирається на загальнонаукові методологічні підходи, серед яких: синергетичний, системний, інституційний та поведінковий.

5. ОТРИМАНІ НАУКОВІ АБО НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ (до 2 сторінок) в поточному році/ в рамках реалізації Проєкту, зокрема:

1. Уточнено категорійний апарат дослідження та визначено ключові фінансові детермінанти забезпечення економічного зростання регіонів та територіальних громад. Аргументовано потребу дослідження впливу фінансових детермінант на економічне зростання територій в умовах фінансової нестабільності. Обґрунтовано припущення, що вплив фінансових детермінант на економічне зростання територій не завжди є однозначним, окрім того цей вплив носить дуальний характер – з одного боку, визначені детермінанти чинять дію на соціально-економічні системи, з іншого, самі піддаються зовнішньому впливу.

З огляду на невизначену поведінку національної економіки, обумовлену дією зовнішніх збурень, доведено, що сучасна візія розвитку регіонів та територіальних громад повинна передбачати: а) подолання поточних викликів; б) активізацію процесів стимулювання економіки. Цьому сприятиме: стійкість бюджетна, стійкість фінансового сектору, грошово-кредитного та цінова стабільність. До ключових фінансових детермінант відновлення стійкого зростання в роботі віднесено: підтримка цінової стабільності; залучення інвестицій та покращення бізнес-клімату; забезпечення стійкості публічних фінансів; прозоре адміністрування бюджетоформуєчих податків (зменшення тінізації економіки); зростання обсягів капітальних інвестицій (які мають мультиплікативний ефект); збільшення обсягів кредитування (доступ до фінансових ресурсів).

2. Досліджено еволюцію новітніх наукових поглядів на проблеми економічного зростання регіонів та територіальних громад, що дало змогу визначити ключові чинники, а відтак і лягло в основу побудови теоретико-методологічного концепту дослідження фінансових детермінант, а саме: а) аргументовано, що детермінантами економічного зростання регіонів в сучасних умовах є людина з її людським капіталом, інновації, що забезпечують економічний прорив та інформатизація усіх соціальних та економічних процесів суспільства; б) розвинуто науковий підхід до детермінації чинників економічного зростання територіальної громади, який базується на постулатах теорії ендогенного зростання, теорій інклюзивного та сталого розвитку. Ключовою умовою забезпечення економічного зростання територіальних громад визначено динамізм суб'єктів економіки таких громад в частині здатності до адаптації та регулювання, прийняття та можливості продукування інновацій.

3. Виокремлено соціалізацію як один з напрямів розвитку сучасної теорії економічного зростання, що забезпечує формування людиноцентричної парадигми та актуалізує визначення його суспільно-орієнтованої ефективності з аналізом добробуту. Дослідження становлення теорії добробуту дало змогу обґрунтувати необхідність його розгляду не лише як задоволення матеріальних потреб (економічний добробут) з забезпеченням соціальної рівності і справедливості (суспільний vs індивідуальний добробут), а розширити його розуміння до можливостей людини проявляти свободу та вибір (мобільний добробут) в умовах конкурентних можливостей економічної і соціальної інклюзії (інклюзивний добробут).

4. Сформульовано дефініцію добробуту як доміанти економічного зростання регіонів і територіальних громад з конкретизацією складових його формування, базових умов, імперативів і напрямів забезпечення. Запропоновано розглядати добробут як індикатор суспільно-орієнтованої ефективності економічного зростання (держави, регіону, громади), що відображає належний рівень забезпечення населення матеріальними і духовними благами з формуванням сприятливих умов людського розвитку й капіталізації людського потенціалу в конкурентному мобільному просторі. Здійснено класифікацію благ як основи формування добробуту за суб'єктом, походженням, сферою задоволення щодо суспільства й економіки (виробництва), рівнем формування, доступністю, оригінальністю.

5. У результаті аналізу теоретико-методологічних основ поведінкової економіки, враховуючи її історичне наповнення запропоновано власну візію з конкретизацією передумов виникнення, етапів становлення та доцільності застосування в сучасних дослідженнях регіонального і місцевого розвитку. Аргументовано, що в умовах проведення низки інституційних реформ відбувається переоцінка цінностей індивідів, яка призводить до зміни поведінкової активності чи то ОМС чи влади загалом.

Обґрунтовано можливість використання поведінкового підходу до розвитку територій на регіональному рівні, позаяк ірраціональна поведінка людей прослідковується на всіх рівнях управління. Побудовано модель прийняття ірраціонального управлінського рішення суб'єктами регіональної економіки, з конкретизацією умов невизначеності та ризику, фінансово-економічних наслідків прийняття суб'єктом ірраціональних рішень та інструментів їх корегування. Визначено поведінкові закономірності, притаманні процесу прийняття рішень на рівні територіальних громад, які сформовані на теоретичних засадах мікро-поведінкових фінансів. Виділено психологічні чинники (когнітивні упередження, евристики та архітектура вибору) та принципи, які лежать в основі поведінки індивіда чи групи осіб, що дозволило виявити ризики впливу поведінкових аспектів на прийняття рішень в контексті розвитку територіальної громад.

6. Розкрито сутність економічної поведінки домогосподарств, яка визначається їхніми потребами, інтересами, мотивами, стимулами, а також функції економічної поведінки домогосподарств (соціалізація, адаптаційна, інтеграційна, ціннісна, регулююча, побудова фінансових стратегій). Узагальнено теоретичні підходи до пояснення економічної поведінки та запропоновано детермінанти її формування для домогосподарств – реальні доходи, фінансова депривація, соціальні стандарти та рівень життя, поточна вартість заощадження, реальні та номінальні відсоткові ставки, середній вік та розподіл за віком, продемонстровано фактори впливу на економічну поведінку домогосподарств. Визначено особливості міграційних і споживчих аспірацій у формуванні економічної поведінки домогосподарств.

7. Розроблено теоретико-методологічний підхід до дослідження фінансових детермінант економічного зростання регіонів та територіальних громад в умовах невизначеності, який містить п'ять послідовних етапів реалізації, базується на позиції діалектичної єдності поведінкової економіки та філософії фінансових відносин, передбачає використання загально наукових та спеціальних методів дослідження, системного, синергетичного, інституційного та поведінкового підходів, визначення критеріїв і пріоритетів економічного зростання, що дасть змогу сформувати наукову базу для подальших досліджень, запропонувати сценарії відновлення економіки досліджуваних територій, обґрунтувати їх пріоритети розвитку та розробити практичні рекомендації державної підтримки (стимулювання) в умовах невизначеності з урахуванням поведінкових ефектів.

5.1. Опис наукових або науково-технічних результатів, отриманих в рамках виконання Проєкту (із зазначенням їх якісних та кількісних (технічних) характеристик)

За підсумками виконання 1-го етапу: розроблено теоретичний концепт дослідження фінансових детермінант забезпечення економічного зростання регіонів та територіальних громад на засадах поведінкової економіки; опубліковано - 5 статей, з них: 1 - у закордонному виданні, 2 тез; 1 стаття (закордонне видання) підготовлена і прийнята до друку; підготовлено розділ до наукової монографії.

5.2. За наявності науково-технічної продукції обґрунтування її переваг у порівнянні з існуючими аналогами

5.3. Практична цінність отриманих результатів реалізації Проєкту для економіки та суспільства (стосується проєктів, що передбачають проведення прикладних наукових досліджень і науково-технічних розробок)

5.4. Опис шляхів та способів подальшого використання результатів виконання Проєкту в суспільній практиці.

Примітка: Анотований звіт не повинен містити відомостей, заборонених до відкритого опублікування

Науковий керівник Проєкту
Провідний науковий співробітник

Возняк Г.В.

(підпис)